

Sprawozdanie

komisji edukacyjnej z projektu Wydziału krajowego dotyczącego reformy ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Wysoki Sejmie!

Z przekazanych sobie przez Wysoki Sejm projektów Wydziału krajowego reformy trzech ustaw szkolnych, wzięła komisja edukacyjna pod obrady najpierw projekt reformy ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego a przyjąwszy go z pewnemi zmianami, stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod $\%.$ projekt.

Życzeniem jest komisji edukacyjnej, ażeby Wysoki Sejm uchwalił projekt ten najpierw i niezależnie od projektów reformy dwóch innych ustaw szkolnych, które Wydział krajowy przedłożył a których komisja szkolna pod obrady jeszcze wziąć nie mogła; a to z następujących powodów.

Pod względem formalnym mamy do czynienia z faktem, że każda z trzech naszych ustaw szkolnych stanowi dla siebie całość odrębną i tak dalece od drugich niezależną, że osobno badaną i zmienioną być może. Ułatwia się zaś zadanie to Wysokiemu Sejmowi, jeżeli się jego obradom i decyzji podda reformę tychże ustaw kolejno, jednej po drugiej, jeżeli każda z nich stanie się przedmiotem osobnej rozwagi i zastanowienia.

Pod względem merytorycznym nie może komisja przeczyć, że każda z owych trzech ustaw daje pole do wielu uwag i poprawek, nie w równym jednakowoż stopniu. I tak co się tyczy ustawy o władzach nadzorczych, to na ostatniej swojej sesji zmienił ją Wysoki Sejm w jednym zasadniczym punkcie, na którym ona przedewszystkiem wymagała naprawy, a według zasiągniętych wiadomości nowela ta w ostatnich dniach otrzymała najwyższą sankcyę. Pozostałoby więc w ustawie tej do poprawienia tylko kilka szczegółów, drugorzędnej stosunkowo wagi.

Wręcz przeciwnie ma się rzecz z ustawą o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych. W wielu ważnych i zasadniczych punktach nie odpowiada ona słusznym życzeniom i potrzebom naszego społeczeństwa. Zachodzi tu jednak ta okoliczność, że właśnie ta ustawa skrępowana

jest ciasnymi ramami powszechnej ustawy szkolnej państwowej i dopóki ustawa państwowa nie zostanie zmieniona, niemożliwą będzie zasadnicza tej naszej ustawy krajowej reforma. Co w tym kierunku możebnem było do osiągnięcia, zdziałał Wysoki Sejm za pomocą nowel z r. 1882 i 1885, jakoż i teraz ankietą szkolną i Wydział krajowy ograniczają się do zaproponowania zmiany kilku tylko paragrafów. Nie odpowiada to jednak dosłownie intencjom Wysokiego Sejmu, który właśnie w miejsce ustaw z r. 1873, nowelami różnorodnie pozmienianych, chciał postawić nowe jednolite ustawy. Dlatego komisya szkolna będzie musiała i pod względem formalnym jeszcze się zastanowić nad tem, czy przeciw Wysokiemu Sejmowi w myśl jego poleceń nie przedstawić projektu całej ustawy w mowie będącej, stylistycznie przynajmniej jednolitego.

Wszystkich tych przeszkód i wątpliwości nie spotkała Komisya edukacyjna przy ustawie o stosunkach prawnych nauczycieli. Ustawa państwowa wielką tu ustawodawstwu sejmowemu pozostawia swobodę, a reforma okazała się rzeczywiście potrzebną i doniosłą.

Więcej niż w jakiegokolwiek instytucji zależy skuteczność i pożyteczność szkoły od ludzi, którym się ją powierza, t. j. od nauczycieli. Na działalność nauczycieli wpływają zaś trzy okoliczności: najpierw wychowanie i wykształcenie, którego się od nich żąda; następnie stanowisko materialne, które się im zapewnia; wreszcie karność, w której się ich utrzymuje. Pierwszy z tych, niewątpliwie najważniejszy warunek usunięty jest na nieszczęście zupełnie z pod wpływu ustawodawstwa krajowego. Jeden i tenże sam szablon seminaryów nauczycielskich narzucony jest mocą ustawy państwowej wszystkim krajom koronnym monarchii, bez względu na wielkie różnice stosunków ich socyalnych i ekonomicznych, bez względu na ich przeszłość, na ich oświatę i obyczaj. Nie mogąc jednak na tem polu zaspokoić swoich dobrze zrozumianych życzeń i postulatów, tem większą uwagę winien kraj nasz zwrócić na dwa drugie warunki, od których zależy dobroć nauczycieli, i w ten sposób przynajmniej ujemne strony pierwszego warunku zmniejszyć i zobojętnić.

Na szczupłość swego uposażenia, na niedostatek swój materialny skarżyli się od wielu lat nauczyciele a Wysoki Sejm uznawał słusność tych skarg, gdy liczne petycje i wnioski stawiane ku polepszeniu doli nauczycieli odraczał aż do chwili ogólnej reformy ustawy, nigdy zaś wprost nad nimi nie przechodził do porządku dziennego. Ten wzgląd, jakkolwiek ważny, nie był jednak dla Komisji rozstrzygającym. W obec wielkich ciężarów publicznych mogła Komisya z projektem polepszenia bytu nauczycieli wystąpić przed Wysoki Sejm i liczyć na jego przyjęcie tylko w tym razie, gdyby to polepszenie okazało się konieczną, nieodzowną potrzebą nie samego stanu nauczycielskiego, lecz samejże szkoły. Do tego przekonania przyszła jednak Komisya po dojrzałej rozwadze.

Z autentycznych dat ostatnich lat przekonała się ona, że wielką była i wzrastała nawet w Galicyi ilość szkół nieczynnych nauczyciela, tak dalece mimo stypendyów i widoków prędkiego uzyskania posady, chleb nauczycielski ku sobie nawet najuboższej młodzieży nie jest w stanie przynęcić, przynajmniej w dostatecznej liczbie. Dziś stosunki zmieniły się, ale tylko pozornie, gdyż wskutek wezwania Wysokiego Sejmu uchwalonego na ostatniej sesyi, władze szkolne ujmują nauczycieli tym szkołom, które w myśl ustawy większą ich liczbę mieć powinny, a przenoszą ich do tych szkół, które żadnego nauczyciela nie posiadają. Brak nauczycieli jednak przez takie administracyjne zarządzenie nie przestał być brakiem. Fakt ten, sam przez się wymowny, w gorszem zaś jeszcze przedstawi się światło, jeżeli się zważy, że przy szkołach naszych wielu jest jeszcze dawnych nauczycieli, którzy pod względem wykształcenia nie czynią zadość dzisiejszym potrzebom a jednak utrzymać się muszą, gdy nie ma ich kim innym zastąpić. Jeżeli też w społeczeństwie naszym częste przeciw niektórym szkołom podnoszą się skargi, że z nich niczego, lub nie dobrego młodzież nie wynosi, jeżeli takie szkoły przeciw rozszerzeniu oświaty i przeciw szkole ludowej jako takiej stają się łatwym argumentem, to istotną przyczyną złego jest właściwie brak kandydatów na nauczycieli, który

władzom szkolnym utrudnia usuwanie nauczycieli niepilnych, niewykształconych, nie dobrze się prowadzących.

Odwrotnie miałyby się rzecz, gdyby nauczycielom ludowym zapewnić utrzymanie skromne ale wystarczające i gdyby skutek stosunkowej łatwości uzyskania tych posad, zapewnić szkołom napływ licznych, z lepszych, zdrowszych warstw ludności rekrutujących się kandydatów. Władze szkolne miałyby wolny wybór a usunięcie każdego nauczyciela nieodpowiadającego swemu zadaniu, stałoby się wykonalnem. Oto przyczyna istotna, dla której Komisya edukacyjna staje przed Wys. Sejmem z wnioskiem zmierzającym do poprawy doli nauczycieli.

Drogą prowadzącą najłatwiej do zamierzonego celu byłoby podniesienie znaczne dotychczasowych płac nauczycieli i zapewnienie im awansu przez odpowiednie stopniowanie posad. Drogi tej nie mogła chwycić się Komisya ze względu na zbyt wielkie ciężary finansowe, któreby krajowi w skutek tego systemu wypadło nałożyć. Nie mogąc jednak od razu zaspokoić wszystkich nauczycieli, pragnęła Komisya zachęcić ich do zawodu swego widokiem lepszej przyszłości po dłuższej liczbie lat skutecznej i nienagannej służby. Środkiem do tego jest podwyższenie dodatków pięcioletnich, które też Komisya w art. 13. proponuje, a które dla najliczniejszej (piątej) klasy nauczycieli 25 zł., t. j. drugie tyle wynosi. Jest ono finansowo znośnem, oblicza się bowiem dziś ogółem na kwotę 41.681 zł., a chociaż z biegiem czasu przez przyrost dodatków pięcioletnich jeszcze się zwiększy, to jednak wzrost ten będzie stopniowym, na wiele lat rozłożonym i finansom kraju nie da się niespodzianie uczuć. Dla nauczyciela najniższej klasy otwiera zaś to podwyższenie widok, że po 25 latach pilnej i nieskazitelnej służby doprowadzi z 250 a względnie 300 zł. do 500 a względnie 550 zł., co obok mieszkania jest już na wsi skromnym ale przyzwoitym kawałkiem chleba. Dodatek pięcioletni uczyniła jednak Komisya zależnym nie tylko, jak dotychczas, od służby „nienagannej“ t. j. od wolnej od kar dyscyplinarnych, lecz także od „pracy skutecznej“, która w każdym wypadku przed przyznaniem dodatku przez władze szkolne zbadaną i stwierdzoną być winna. Pięcioletnia tak określone muszą też stać się bodźcem do usilnej pracy i pilności.

Dla nauczycieli w miasteczkach, którzy nie mają mieszkania, a których dodatek pięcioletni tylko o 10 lub 20 zł. w art. 13. się podnosi, proponuje komisya natomiast w art. 11. dodatek na mieszkanie 10% płacy, wychodząc z założenia, że te klasy nauczycieli (klasa II., III, i IV.) najwięcej z niedostatkiem mają do walczenia. Efekt finansowy tego dodatku wynosi 16.480 zł., a zatem razem z podwyższeniem pięcioletni w okrągłej sumie 58.000 zł.

Za pomocą zrównania dodatków pięcioletnich dla wszystkich nauczycieli pragnęła zarazem Komisya osiągnąć inny cel t. j. utrudnić przenoszenie się nauczycieli dobrych ze wsi do szkół w miastach zapewniających wyższą płacę, gdyż po pewnym szeregu lat płaca ich w skutek kwinkweniów zwiększy się do tego stopnia, że dorówna a nawet przewyższy płacę w mieście. Dla tego też umieściła Komisya w art. 13. postanowienie, że nauczycielowi przenoszącemu się do innej gminy na wyższą płacę, potrącają się dodatki pięcioletnie uzyskane na poprzedniej posadzie. Wiadomem było Komisji, że wyjątkowo tylko udało się nauczycielowi takie przeniesienie, ale nie tajno jej było także, że ogromna liczba nauczycieli tego pragnęła, że posady swe na wsi uważała tylko za złe przejściowe i do szkoły swej nie chciała się przywiązać. Temu należy koniecznie zapobiedz.

Bliski związek z tym celem ma także móg grunt proponowany w art. 16., ma on przywiązać nauczyciela do szkoły i do stosunków wiejskich go realnie zbliżyć.

Polepszając w ten sposób dolę nauczycieli i zapewniając szkołom większy napływ nauczycieli, musiała Komisya z drugiej strony zwrócić tem większą uwagę na porządek i karność w obrębie tego stanu. Prawa prezenty gmin i obszarów dworskich nie chciała Komisya naruszać, uważając w niem ważny węzeł pomiędzy szkołą a czynnikami, które łożąc na szkołę wielkie fundusze okazują jej temsamem gotowość poparcia i opieki. Prawo to rozszerzyła owszem

Komisya, przyznając je w ustępie trzecim art. 2. z pewnem zastrzeżeniem nietylko tym, którzy w całości płacą nauczyciela ale i tym, którzy ponoszą 75% jego płacy. Nie wydało się natomiast Komisji właściwem prawo prezenty a właściwie nominacyi, służące dotychczas władzom szkolnym najniższym t. j. radom szkolnym miejscowym, które z niego notorycznie najczęściej nie umiały zrobić należytego użytku, przeniosła je więc Komisya w art. 1. ustęp c) na władze szkolne wyższe, okręgowe i krajowe, ułatwiając im przeto wybór nauczycieli odpowiadających miejscowym potrzebom i warunkom oraz przenoszenie nauczycieli ze względów służbowych (Art. 9). W tym celu także określiła dokładniej w art. 23—26 i rozszerzyła znacznie środki dyscyplinarne. Zaopatrzone w te wszystkie środki i sposoby, a mając przed sobą do wyboru odpowiednią ilość nauczycieli, tuszyć należy, że władze szkolne będą mogły rozwinąć należytą a sprawiedliwą energią, że będą w stanie powściągnąć a w danym razie oddalić wszystkie te elementa, które stanowi nauczycielskiemu przynoszą ujmę, a cel szkoły ludowej osłabiają lub niweczą.

Do dalszych uwag ogólnych nad projektem, do polemiki ze wszystkimi możebnymi odmiennymi wnioskami sprawozdanie niniejsze nie ma powodu. Chociaż bowiem w ciągu obrad komisji w pojedynczych punktach różne wypowiedziano myśli i różne stawiano wnioski, to jednak uchwały komisji zapadały zwykle przeważną większością a ci członkowie komisji, którzy przy jednym lub drugim artykule pozostali w mniejszości, oświadczyli, że wniosków mniejszości nie zgłaszają, ażeby przyjęcia ustawy nie utrudniać i dyskusyą nad nią o ile można uprościć.

Do niektórych artykułów widzi jednak Komisya potrzebę dołączenia specjalnych objaśnień i powodów, a w szczególności:

TYTUŁ I.

Art. 1. i 2. projektu odpowiadają art. 1. i 2. ustawy dotychczasowej. Zmiana dotyczy głównie ustępu c) art. 1. projektu, powyżej uzasadniona. W obec tej zmiany, to jest rozszerzenia nominacyj przez Radę szkolną okręgową, ustęp 2. art. 1. ustawy dotychczasowej zbyteczny.

Wspólną prezentę w ustępie drugim art 2. projektu utrzymuje projekt nianaruszoną tylko wówczas, jeżeli wszystkie strony godzą się na osobę zaprezentować się mającą. Doproszenie decyzji większością głosów, trudne do wykonania, rodzi niezgodę między czynnikami, których opiece szkoła jest oddaną, szkodzi szkole i nauczycielowi.

Ustęp trzeci art. 1. dotychczasowej ustawy przeniesiony do art. 10. projektu.

W art. 3. projektu (3. ustawy) określono termin ogłoszenia konkursu.

W artykule 4. projektu (4. ustawy) dodano warunek odrzucenia podania, nakazany §. 48. ustawy państwowej.

W art. 5. pr. (5. ustawy) przedłużono termin prezenty.

Art. 6. pr. odpowiada art. 6. ustawy.

Art. 7. pr. (ustęp drugi art. 4. ustawy) dokładniej rzecz określa.

Art. 8. projektu dodany.

Art. 9. pr. (8. ustawy) dokładniej objaśniony w ustępie 2—4.

W art. 10. pr. (ustęp trzeci art. 1. i art. 10. ustawy) zastrzeżono prawo prezenty tym, którzy na utrzymanie nauczyciela nadobowiązkowego łożą fundusze.

Art. 9. ustawy zbyteczny w obec stylizacyi art. 1. projektu

TYTUŁ II.

Art. 11. projektu odpowiada art. 11. i 15. ustawy.

Podwyższenie plac nauczycieli we Lwowie i w Krakowie z 700 zł. na 900 i 800 zł. jest tylko pozornem, gdyż nauczyciele w tych miastach mają płace podwyższone mocą osobnych uchwał sejmowych,

O dodatku na mieszkanie mówiliśmy w ogólnych motywach.

Art. 12. projektu postawiony w miejsce drugiego ustępu art. 11. ustawy, który płace nauczycieli, określone w ustawie, oznaczał jako minimum, a temsamem zezwalał na podwyższenie ich w drodze administracyjnej dla pojedynczych miejscowości i nauczycieli. Projekt władzę tę zastrzega wyłącznie Sejmowi, wychodząc z założenia, że określenie płac w nowej ustawie powinno być stanowczem, a konieczne wyjątkowe uwzględnienia tylko przez uchwałę ciała prawodawczego dopuszczone być mogą.

Art. 13. pr. (art. 12. ustawy) równając kwinkwenia we wszystkich klasach, dopuszcza do nich także tych nauczycieli młodszych, którzy nie zawiadują zamoistnie szkołą. Komisya uważa to za akt koniecznej sprawiedliwości, nauczyciele ci bowiem są stale mianowanymi, pełnią wszystkie obowiązki nauczycieli starszych i tylko ze względów oszczędności mniejszą o 40% pobierają płacę. Dla braku awansu zostają oni nie raz po kilkanaście lat na tych samych posadach a wykluczeni dotychczas od kwinkweniów, dotkliwą cierpią krzywdę.

Art. 14. pr. odpowiada art. 13. ustawy.

Art. 15. pr. (art. 14. ustawy) określa wymiar wynagrodzeń katechetów i czyni zadość piekającej potrzebie. Nie zawiera on postanowienia, kto ma ponosić koszta tych wynagrodzeń, gdyż jest to rzecz zastrzeżona ustawą państwową, a Radzie państwa przedłożył właśnie Rząd projekt zmiany ustawy dotychczasowej z dnia 20. Czerwca 1872 (Dz. u. p. Nr. 86.); projekt zatem ustawy krajowej, wypuszczając tę kwestyę, może otrzymać sankcyę bez względu na to, czy nowa ustawa państwowa przyjdzie lub nie przyjdzie do skutku.

Art. 16. pr. (16 u.) dodaje nauczycielowi morg gruntu, o czem mowa była w motywach ogólnych.

Art. 17. pr. określa wynagrodzenie za godziny nadobowiązkowe, przyznane nauczycielom §. 51. ustawy szkolnej państwowej.

Art. 18. pr. odpowiada art. 17.

Art. 19. (18. u.) rozszerza zakres działania władzy szkolnej w zezwalaniu nauczycielom na zajęcie uboczne.

Art. 20., 21. i 22. pr. odpowiadają art. 19., 20. i 21. ustawy.

T Y T U Ł III.

W art. 23. pr. (art. 22. u.) określono dokładnie różnicę pomiędzy upomnieniem nauczyciela zwykłym a karą dyscyplinarną, powtarzając w drugim ustępie dosłownie art. 54. ustawy państwowej.

W art. 24. pr. (23. i 25. u.) dodano jako nową karę dyscyplinarną odjęcie przyznanego już dodatku pięcioletniego i przeniesienie na niższą posadę, rozrózniono dwa rodzaje wydalania ze służby.

Art. 25.—33. pr. odpowiadają art. 24., 26.—33. ustawy, rozwiązując wątpliwości, do których brzmienie tych artykułów dotychczasowe dawało powód.

T Y T U Ł IV.

W art. 34. pr. (34. u.) ułatwiono władzom szkolnym przenoszenie w stan spoczynku niezdatnych nauczycieli.

W art. 35. pr. (ustęp drugi art. 34. u.) zniżono lata służby, po których nie można nauczycielowi odmówić przeniesienia w stan spoczynku i całej emerytury, z 40. na 35. Komisya uczyniła to ze względu na to, że praca nauczycieli ludowych jest fizycznie nader męczącą, zaś nauczyciele szkół wyższych już po 30. latach dostępują pełnej emerytury. Efekt finansowy tego zniżenia nieda się w cyfrach obliczyć.

Art. 36.—56. projektu odpowiadają art. 35.—56. rozwiązując różne wątpliwości, w szczególności zaś art. 52. w ustępie trzecim określa obowiązek Rady szkolnej do przedkładania zamknięć rachunków funduszu emerytalnego i uzyskania absolutoryum od Wys. Sejmu.

W końcu komisya edukacyjna ma zaszczyt nadmienić, że sprawozdaniem niniejszem załatwiają się petycye wniesione do Wysokiego Sejmu pod l. 131., 133., 292., 296., 319., 334., 341. i 353. o zmianę pojedynczych artykułów ustawy dotychczasowej o stosunkach prawnych nauczycieli.

We Lwowie dnia 8. Grudnia 1887.

Przewodniczący komisji:

J. Czartoryski.

Sprawozdawca:

M. Bobrzyński.

U s t a w a

z dnia dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wiel-
kiem Księstwem Krakowskiem

o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych
szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Meo Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje :

T Y T U Ł I.

O mianowaniu nauczycieli.

Art. 1.

Posady nauczycielskie w publicznych szkołach ludowych nadaje stale Rada szkolna krajowa, a to :

- a) bezpośrednio, jeżeli posadę utrzymuje wyłącznie fundusz szkolny krajowy ;
- b) na podstawie prezenty udzielonej przez uprawnionych do jej udzielania (art. 2.) ;
- c) we wszystkich innych przypadkach na podstawie terna przedstawionego przez Radę szkolną okręgową, która je ułoży po wysłuchaniu Rady szkolnej miejscowej.

Art. 2.

Jeżeli gmina, obszar dworski, powiat, korporacya, instytucya lub inna osoba prywatna utrzymuje szkołę wyłącznie własnym nakładem, służy prawo prezentowania nauczyciela w tejże szkole temu, kto ją utrzymuje.

Jeżeli gmina z obszarem dworskim, lub kilka gmin z jednym lub kilkoma obszarami dworskimi albo powiat wspólnie z gminami lub obszarami dworskimi, utrzymują szkołę wyłącznie własnym nakładem, natenczas prawo prezentowania nauczyciela służy im wspólnie. Gdyby jednogodna prezenta nie została

przedłożoną w terminie przepisany, natenczas Rada szkolna okręgowa przedstawia Radzie szkolnej krajowej wszystkie odnośne propozycje wraz ze swoim wnioskiem.

Prawo prezentowania nauczyciela ma także gmina lub obszar dworski w tej szkole, w której uiszcza na płacę nauczycieli prestacyę w wysokości pokrywającej przynajmniej 75% wydatku na płacę nauczycieli a prestacya ta jest przynajmniej dwa razy wyższą od tej prestacyi, którąby z mocy ustawy płacić miała.

Dawniejsze prawa prezentowania nauczycieli, pochodzące z czasów przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873 (nr. 251 dz. u. kr.), a przyznane na podstawie aktów fundacyjnych osobom, które przyczyniły się do zakładowego majątku szkoły, albo też przynajmniej w $\frac{1}{10}$ części przyczyniają się stale do ogólnych rocznych wydatków na szkołę, pozostają nienaruszone.

Art. 3.

Skoro posada nauczycielska w publicznej szkole ludowej się opróżni, winna Rada szkolna miejscowa bezzwłocznie zawiadomić o tem Radę szkolną okręgową, która ogłosi konkurs najdalej do dni 14.

Obwieszczenie konkursu powinno być zamieszczone w dzienniku urzędowym.

W konkursie należy:

a) wymienić miejsce i kategorię posady, połączone z nią korzyści, nakonec stopień wymaganego uzdolnienia, którego dowody wraz z podaniem mają być wniesione do Rady szkolnej okręgowej;

b) oznaczyć do wniesienia podań termin 6-tygodniowy, licząc od pierwszego umieszczenia konkursu w dzienniku urzędowym. Kandydaci będący już w służbie mają wnosić podania swoje za pośrednictwem swych przełożonych i tych Rad szkolnych okręgowych, pod których są zwierzchnictwem.

Podania spóźnione lub nieopatrzone w potrzebne dowody nie będą uwzględniane.

Art. 4.

Rada szkolna okręgowa odrzuca podania tych kandydatów, którzy skutkiem wyroku karnego są wykluczeni od wybieralności do reprezentacyi gminnej, oraz takich, na którychby ciążyły postęпки niemoralne lub zdrożności, narażające mianowanego nauczyciela na usunięcie z posady.

Z reszty podań układa Rada szkolna okręgowa najdalej w 3 tygodnie po upływie terminu konkursowego listę kandydatów według formularza przepisanego przez Radę szkolną krajową i przesyła ją miejscowej Radzie szkolnej do zaopiniowania, zaś w wypadkach art. 2. mającym prawo prezentowania do prezydenty; poczem przedkłada terno (względnie prezentę) wraz

z wnioskiem swoim jako też z podaniami wszystkich kompetentów i dokumentami Radzie szkolnej krajowej.

Art. 5.

Rada szkolna miejscowa przedłożyć ma opinię a uprawnieni do prezentowania prezentę, najdalej do sześciu tygodni od dnia doręczenia im listy kompetentów, okręgowej Radzie szkolnej.

W razie spóźnienia niensprawiedliwionego ważnemi powodami, przedłoży krajowej Radzie szkolnej propozycję terna okręgowa Rada szkolna z pominięciem Rady szkolnej miejscowej, a względnie uprawnionych do prezentowania.

Art. 6.

Rada szkolna krajowa mianuje nauczyciela (art. 1. i 2.), wydaje mu patent nominacyjny, poleca, aby nowomianowany nauczyciel wykonał przysięgę przed delegatem Rady szkolnej okręgowej według przepisanej roty, i zarządza wprowadzenie go do szkoły tudzież w używanie należącego mu się uposażenia.

Jeżeli Rada szkolna krajowa uzna, że kandydat prezentowany, a w razie terna przez Radę szkolną okręgową przedstawionego, żaden z przedstawionych nie jest odpowiedni, zwróci akta okręgowej Radzie szkolnej z przytoczeniem powodów, dla których patentu nominacyjnego odmawia i wezwie ją, aby zażądała innej prezenty, względnie ułożyła inne terno z pośród ubiegających się kandydatów.

Jeżeli powtórnie czy to ci sami, czy też inni na tę posadę nieodpowiedni zostaną przedstawieni albo prezentowani, Rada szkolna krajowa zamianuje jednego z kompetentów podług swojego wyboru.

Art. 7.

Jeżeli się na konkurs nie zgłosi trzech kandydatów odpowiadających jego warunkom, Rada szkolna okręgowa może nowy konkurs ogłosić a obowiązana jest uczynić to na żądanie uprawnionych do prezentowania. Dalszych obwieszczeń konkursu nie dopuszcza się.

Brak odpowiedniej liczby kandydatów na ułożenie terna nie przeszkadza propozycji do nominacji względnie aktowi prezenty.

Art. 8.

W szkołach o dwóch lub więcej klasach postanawia Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej, który z nowomianowanych nauczycieli ma pełnić stale obowiązki kierownika szkoły.

Do zakresu działania Rady szkolnej krajowej należy także posuwanie nauczycieli na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategorii.

Art. 9.

Każde mianowanie nauczyciela jakiegokolwiek kategorii, dokonane w powyższy sposób, jest stałem. Stała nominacja nie wyklucza przecież możliwości przeniesienia ze względów służbowych na inną posadę i to tak nauczyciela mianowanego z terna, jak mianowanego na podstawie prezenty, byleby przy tem, w razie jeżeli to przeniesienie nie jest skutkiem jego winy (Art. 23.), nie ponosił uszczerbku w pobieranej przez niego płacy.

Nauczyciela przeniesionego z urzędu lub za karę nie można umieszczać na posadzie, której nadanie zależy od prezenty, chyba za zgodą tego, komu prawo prezentowania służy.

Nauczycielowi przeniesionemu ze względów służbowych należy się z funduszu szkolnego krajowego zwrot kosztów przeniesienia, których wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa.

Rekurs lub przedstawienie przeciw przeniesieniu ze względów służbowych nie mają mocy odraczającej.

Art. 10.

Tymczasowe nadawanie posad nauczycielskich jako też wyznaczanie tymczasowych kierowników należy do Rady szkolnej okręgowej.

Nauczycieli przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych mianuje także Rada szkolna okręgowa zarówno stale jako też prowizorycznie, a to bądź wprost bądź na podstawie przedstawienia zastrzeżonego tym, którzy posady te z funduszu swych całkowicie utrzymują.

T Y T U Ł II.

O płacach i innych służbowych korzyściach nauczycieli.

Art. 11.

a) Roczne płace nauczycieli publicznych szkół ludowych dzielą się na następujące klasy:

A) W szkołach pospolitych.

I. klasa we Lwowie i w Krakowie, w połowie posad 900 zł.; w drugiej połowie 800 zł.

II. klasa w gminach z ludnością po nad 10.000—600 zł.

III. klasa z ludnością od 6.000 do 10.000 — 500 zł.

IV. klasa z ludnością od 2.000 do 6.000

a) w gminach miejskich 450 zł.

b) w gminach wiejskich 400 zł.

V. klasa z ludnością niżej 2.000 — 300 zł.

B) W szkołach wydziałowych osobnych i w klasach szkół wydziałowych połączonych z gminami:

I. klasa we Lwowie i Krakowie 900 zł.

II. klasa w gminach z ludnością po nad 10.000 — 800 zł.

III. klasa w gminach z ludnością od 6.000 do 10.000 — 700 zł.

IV. klasa w gminach z ludnością niżej 6.000 — 600 zł.

Podział ten uskutecznia Rada szkolna krajowa na podstawie urzędowo ogłoszonych rezultatów ostatniego spisu ludności i rewiduje go bezpośrednio po każdym ponownym spisie.

W klasach drugiej, trzeciej i czwartej szkół gminnych pobiera nauczyciel dodatek na mieszkanie, wynoszący 10% stałej płacy, o ile nie jest uprawniony do żądania mieszkania, a względnie spłaty za mieszkanie.

b) Płaca młodszego nauczyciela wynosi 60% płacy starszego nauczyciela szkoły, przy której młodszy nauczyciel pełni służbę. W żadnym razie jednak nie może być niższą od 200 zł. rocznie.

Płacę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą posiłkową, ustanawia się na 250 zł. rocznie.

c) Nauczyciel tymczasowo ustanowiony pobiera płacę nauczyciela stałego, którego miejsce zastępuje, jeżeli zaś ustanowiony jest na posadzie nadetatowej, w każdym razie płacę młodszego nauczyciela.

Art. 12.

Jeżeli w skutek niniejszej ustawy, albo w skutek rewizji klas po spisie ludności nauczyciel w swoich poborach miałby ponosić uszczerbek, zatrzymuje dotychczasowe pobory jako dodatek osobisty dopóty, póki na wyższą posadę przeniesiony nie zostanie.

Uwzględniając szczególne stosunki pojedynczych miejscowości, może Sejm krajowy uchwałą powziętą na propozycję Wydziału krajowego, którą tenże przedłoży po porozumieniu się z Radą szkolną krajową, dla nauczycieli tychże miejscowości ustanowić dodatek miejscowy, do emerytury nie wliczalny.

Art. 13.

Oprócz płacy przyznawać będzie Rada szkolna krajowa nauczycielom na przedstawienie Rady szkolnej okręgowej z funduszu szkolnego krajowego dodatek pięcioletni za każde pięć lat nienagannej i skutecznej służby, licząc od dnia stałej nominacji przy publicznych szkołach ludowych. Dodatek ten wynosi dla wszystkich nauczycieli szkół wydziałowych i gminnych, stale zamianowanych, bez różnicy 50 zł.

Przyznawanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do lat trzydziestu służby na posadzie stałego nauczyciela.

Jeżeli nauczyciel przenosząc się do innej miejscowości, otrzyma posadę, do której przywiązaną jest płaca wyższa od jego płacy dotychczasowej, wówczas z uzyskanych poprzednio dodatków pięcioletnich potrąca mu się ta kwota, o którą płaca jego się podwyższyła. Zresztą uzyskanie wyższej posady nie wpływa na liczenie mu dalszych pięcioletnich dodatków.

Nauczycielom młodszym, mianowanym stale przed wejściem w życie niniejszej ustawy, pięciolecie liczyć należy od chwili, kiedy ustawa ta wejdzie w życie. Tylko u tych nauczycieli młodszych, którzy stale zawiadują szkołą filialną i którym prawo do pięciolecia przyznanem już było na mocy ustawy z dnia 2. Lutego 1885 (Dz. u. kr. Nr. 27.), pierwsze pięciolecie liczy się od tego czasu, od którego owe prawo na mocy powyższej ustawy nabyli.

Nauczycielom mianowanym stale przed wejściem w życie ustawy z dnia 2. Maja 1873 Dz. u. kraj. Nr. 251, którzy otrzymali następnie stale posady z płacą wymierzoną podług co tylko przytoczonej lub według niniejszej ustawy, należy się pierwszy dodatek pięcioletni dopiero z upływem piętnastego roku całej dotychczasowej służby, lub z upływem piątego roku stałej służby na nowym etacie.

Art. 14.

Za kierownictwo pobiera dyrektor szkoły wydziałowej, połączonej ze szkołą pospolitą, dodatek do płacy w kwocie 200 zł., dyrektor każdej osobnej szkoły wydziałowej, jakoteż nauczyciel kierujący szkołą ludową pospolitą, należący do I. lub II. klasy płacy, takiż dodatek w kwocie 100 zł., zaś nauczyciel kierujący z płacą III. lub następnej klasy, 50 zł. rocznie.

Dodatek ten ma być uważany przy wymiarze emerytury tylko stałych dyrektorów, a względnie stałych nauczycieli kierujących, za część ich płacy.

Zastępcy dyrektora lub nauczyciela kierującego należy się remuneracya w wysokości dodatku za kierownictwo przywiązanego do tej posady, jeżeli zastępstwo trwa dłużej jak trzy miesiące.

Art. 15.

W każdej szkole wydziałowej tudzież w każdej szkole ludowej pospolitej o 4 lub więcej klasach, katecheta będzie za regularne udzielanie nauki religii stałe wynagrodzenie, jeżeli liczba uczniów jego wyznania w tej szkole lub łącznie z innymi szkołami ludowymi w tej samej miejscowości, w której ma udzielać naukę religii, przenosi 80.

Wynagrodzenie to wynosić ma w szkołach wydziałowych od 200 do 350 zł., a w szkołach pospolitych od 100 do 240 zł. rocznie i będzie przyznawanem, jeżeli katecheta udziela nauki

religii w liczbie godzin przeznaczonych na tę naukę planem szkoły i miewa nauki niedzielne i świąteczne. Jeżeli liczba ta godzin zwiększy się przez utworzenie w szkole klas równorzędnych, wtenczas katecheta pobierać będzie za zwiększoną liczbę godzin nauki osobne wynagrodzenie w stosunku liczby tych godzin do przyznanego mu stałego wynagrodzenia.

Nauczycielom religii wyznania mojżeszowego może być wynagrodzenie za naukę religii jedynie wtedy przyznane, kiedy udowodnią, że ukończyli szkoły rabinackie i z dobrym skutkiem złożyli egzamin dla rabinów przepisany, lub że uzyskali patent kwalifikacyjny na nauczycieli szkół ludowych i zdali z dobrym skutkiem egzamin kwalifikacyjny do udzielania nauki religii.

Udzielanie nauki religii przez świeckich nauczycieli szkół ludowych wlicza się tymże do obowiązkowych godzin nauki.

Wynagrodzenie za naukę religii oznacza Rada szkolna krajowa po zasięgnięciu zdania władz kościelnych w każdym poszczególnym wypadku w granicach niniejszą ustawą przepisanych na wniosek Rad szkolnych okręgowych w miarę godzin nauki religii faktycznie udzielanych.

Radzie szkolnej krajowej służy prawo w razie stwierdzonej potrzeby i na żądanie gminy lub ordynaryatów biskupich ustanowić posadę etatową katechety dla jednej lub kilku szkół w jednej miejscowości.

Art. 16.

Każdemu dyrektorowi, kierownikowi szkoły, tudzież nauczycielowi (także młodszemu nauczycielowi), który sam jeden w szkole naucza, należy się stosowne bezpłatne pomieszkanie ile możliwości w budynku szkolnym. W braku pomieszkania należy im się z funduszu szkolnego miejscowego wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna okręgowa w każdym poszczególnym wypadku, porozumiewszy się ze stronami obowiązanymi do dostarczenia pomieszkania nauczycielowi.

W gminach wiejskich należy wyznaczyć nauczycielowi kierującemu lub samoistnemu przynajmniej jeden morg ziemi ornej dla użytku własnego.

O ile tego gruntu gmina lub obszar dworski nie dostarczy dobrowolnie, pokryje fundusz szkolny miejscowy koszta wydzierżawienia gruntu dla nauczyciela.

Art. 17.

Nauczyciel pobiera $\frac{1}{2}\%$ płacy miesięcznej za każdą godzinę nauki udzielanej po nad obowiązkowe 30 godzin tygodniowo z polecenia Rady szkolnej okręgowej, jeżeli nauka udzielana po nad obowiązek trwa najmniej przez jeden miesiąc.

Art. 18.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych i nauczycielki robót ręcznych pobierają wynagrodzenie, którego wysokość oznaczy Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej w każdym poszczególnym wypadku, jeżeli nie ma na ten cel specjalnych funduszy.

Art. 19.

Do objęcia ubocznych zatrudnień potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej krajowej, która w każdym wypadku zbada, czyli zajęcia te nie uwłaczają stanowisku nauczyciela i nie czynią uszczerbku jego obowiązkom szkolnym.

Pisarstwo pokątne, a niemniej udzielanie korepetycji szkolnych, jest nauczycielom szkół ludowych bezwarunkowo wzbronione.

Art. 20.

Czysty dochód z pól ornych, łąk, pastwisk i innych gruntów, przydanych do użytku nauczycielowi, wykazany według zasad katastralnych, wlicza się po strąceniu podatku gruntowego wraz z dodatkami do płacy nauczyciela.

Art. 21.

Płace i dodatki dyrektorów i nauczycieli stale zamianowanych tudzież emerytury mają być wypłacane miesięcznie z góry.

Art. 22.

Powyższe postanowienia o płacach nauczycieli tyczą się także nauczycielek.

T Y T U Ł III.

O karach dyscyplinarnych i wydaleniu ze służby.

Art. 23.

Za drobne przewinienia upomni nauczyciela sam kierownik szkoły a w razie potrzeby Rada szkolna okręgowa, przyczem należy mu wskazać następstwa, na jakieby się naraził powtór-
nem przewinieniem.

Zachowanie się zaś nauczyciela w szkole sprzeczne z jego obowiązkiem, tudzież zachowanie się jego po za szkołą, uwłaczające powadze stanu i udaremniające jego działanie jako wychowawcy i nauczyciela, pociągnie za sobą zastosowanie środków dyscyplinarnych, które należy zarządzić bez względu na możliwe dochodzenie sądowo-karne.

Art. 24.

Kary dyscyplinarne są następujące :

- a) nagana ;
- b) chwilowe lub stałe odjęcie przyznanego już dodatku pięcioletniego ;
- c) odjęcie kierownictwa szkoły, przeniesienie na inną posadę z tą samą lub niższą płacą lub przeniesienie starszego nauczyciela na posadę młodszego nauczyciela ;
- d) utrata posady z pozostawieniem prawa do ubiegania się o inną posadę ;
- e) wydalenie z publicznego zawodu nauczycielskiego.

Art. 25.

Naganę należy udzielać na piśmie z zagrożeniem użycia surowszych środków w razie ponownego przewinienia.

Każda udzielona nagana odracza przyznanie pięcioletniego dodatku o trzy lata ; pod innymi względami zaś po upływie trzech lat dobrego zachowania się nauczyciela traci dana mu nagana swoje znaczenie.

Art. 26.

W razie odjęcia kierownictwa lub przeniesienia za karę na inną posadę, należy oznaczyć w orzeczeniu stopień, jaki ma zająć skazany w etacie szkoły, do której go przeniesiono.

Kara tego rodzaju odracza przyznanie dodatku pięcioletniego o lat pięć.

Art. 27.

W każdej sprawie dyscyplinarnej Rada szkolna okręgowa zbada istotę czynu bądź z własnej inicjatywy, bądź na żądanie Rady szkolnej miejscowej, bądź z polecenia Rady szkolnej krajowej. Tego samego dopełnić może komisya śledcza, przez Radę szkolną krajową wydelegowana. Sprawdzonej istotę czynu należy przedstawić obżałowanemu i usprawiedliwienie się jego zapisać do protokołu, lub gdyby je wniósł na piśmie, załączyć do aktów.

Jeśli usprawiedliwienie to będzie uznane dostatecznym, należy uwiadomić go na piśmie, że jest niewinnym zarzuconego mu przestępstwa.

Art. 28.

W sprawach dyscyplinarnych dyrektorów stałych lub tymczasowych jako też stałych nauczycieli¹⁾, tudzież o wydaleniu z publicznego zawodu nauczycielskiego w każdym razie, orzeka Rada szkolna krajowa.

Sprawy dyscyplinarne nauczycieli tymczasowych należą do Rad szkolnych okręgowych, które mogą zastosowywać kary powyżej wymienione pod lit. a, c, d.

Art. 29.

Rada szkolna krajowa po przeprowadzonym śledztwie orzec może karę dyscyplinarną wyższą, choć pierwiej nauczyciel karą niższą karany nie był.

Nauczyciel dopuszczający się czynów, wywołujących publiczne zgorszenie, może być wydalony ze służby, chociaż poprzednio dyscyplinarnie nie był karany.

Na wydalenie ze służby w innych wypadkach skazać można tylko nauczyciela, który mimo poprzedniego w drodze dyscyplinarnej ukarania zachowaniem swoim na nową karę dyscyplinarną zasłużył.

Art. 30.

Nauczyciela, skazanego sądownie na karę połączoną z utratą prawa obieralności do Reprezentacji gminnej, wydali Rada szkolna krajowa ze służby bez śledztwa dyscyplinarnego.

Art. 31.

Jeżeli przeciw nauczycielowi wytoczone zostało śledztwo o zbrodnię lub przestępstwo hańbiące, odejmie mu Rada szkolna okręgowa na czas śledztwa urządowanie i płacę.

To samo może Rada szkolna okręgowa zarządzić w razie śledztwa dyscyplinarnego, jeśliby wymagała tego powaga stanu nauczycielskiego lub dobro szkoły.

O odjęciu nauczycielowi stałemu urządowania i płacy zawiadania Rada szkolna okręgowa natychmiast Radę szkolną krajową, która może odjęcie urządowania i płacy zatwierdzić lub znieść.

Rekurs przeciw uchwale Rady szkolnej okręgowej lub krajowej, którą na czas śledztwa sądowego lub dyscyplinarnego odjęto nauczycielowi urządowanie i płacę, nie ma mocy odra- czającej.

Art. 32.

W ciągu takiego odjęcia urządowania wyznacza się nauczycielowi na utrzymanie $\frac{1}{3}$ do $\frac{2}{3}$ płacy przedtem pobieranej, przyczem należy uwzględnić stosunki jego rodzinne i lata służby.

Uniewinnionemu należy zwrócić całą niewypłaconą należność.

Art. 33.

O każdym wydaleniu ze służby (art. 24. lit. e) należy donieść Ministrowi wyznań i oświecenia celem uwiadomienia o tem władz innych krajów reprezentowanych w Radzie Państwa.

TYTUŁ IV.

Ó przenoszeniu w stan spoczynku i zaopatrywaniu wdów i sierot po nauczycielach.

Art. 34.

Nauczyciela, który dla podeszłego wieku, ciężkich ułomności fizycznych lub umysłowych, stwierdzonej niezdolności lub też z innych powodów ważnych okaże się niezdolnym do dalszego pełnienia swych obowiązków, przenosi Rada szkolna krajowa w stan spoczynku.

Art. 35.

Po 35-letniej nienaganej służbie nie można żadnemu nauczycielowi odmówić stałego przeniesienia w stan spoczynku.

Dobrowolne zrzeczenie się posady lub samowolne jej opuszczenie, utrata posady lub wydalenie ze służby (Art. 24. lit. d, e) pozbawia prawa do emerytury jako też do odprawy. Dopóki trwa śledztwo dyscyplinarne przeciw nauczycielowi, nie może tenże zrzekać się posady.

Art. 36.

Do zawarcia ślubów małżeńskich przez nauczycielkę w ogóle i przez nauczyciela nie mającego stałej posady, potrzeba przyzwolenia Rady szkolnej okręgowej. Śluby zawarte bez takiego przyzwolenia uważane będą za dobrowolne zrzeczenie się posady.

Art. 37.

Tylko z końcem kursu lub roku szkolnego można dobrowolnie zrzec się posady albo przejść w stan spoczynku.

Rada szkolna krajowa w poszczególnych wypadkach może pozwolić na wyjątek od tego postanowienia.

Równocześnie ma się odbyć oddanie budynków i gruntów należących do uposażenia szkoły.

Co do pożytków niezebranych z pól i ogrodów, należy postąpić jak w razie śmierci nauczyciela (Art. 47.).

Art. 38.

Stale mianowani nauczyciele i nauczycielki wszelkich kategorii mają prawo do emerytury, a wdowy i sieroty po takich nauczycielach prawo do zaopatrzenia.

Art. 39.

Wymiar emerytury zależy od wysokości płacy i od lat służby.

Co się tyczy pierwszej, będzie podstawą wymiaru płaca ze wszystkimi dodatkami pięcioletnimi, jako też z dodatkami za kierownictwo (Art. 14.), które nauczyciel pobiera w chwili przeniesienia w stan spoczynku. Co się tyczy drugich, policzy mu się

wszystkie lata spędzone przy szkołach etatowych, poczynawszy od pierwszego choćby tymczasowego mianowania po uzyskaniu przepisanej kwalifikacji nauczycielskiej.

Przerwa w służbie, która zaszła bez winy nauczyciela, nie pozbawia go prawa policzenia wszystkich lat wysłużonych.

Art. 40.

Stały nauczyciel, który nie wysłużył jeszcze lat dziesięciu, nie ma prawa do emerytury. Przy uwolnieniu od służby otrzyma on stosowną odprawę, którą Rada szkolna krajowa wyznaczy, a która nie może przekraczać półtorarocznej należitości, obliczonej według artykułu poprzedniego.

Po wysłużonych dziesięciu latach dostaje emeryt $\frac{10}{35}$ części, a za każdy rok dalszy jeszcze $\frac{1}{35}$ część należitości obliczonej jak wyżej.

Nauczyciel stały, który w czasie służby stracił wzrok lub zmysły, tudzież nauczyciel, który z powodu wykonywania obowiązków nauczycielskich stał się zupełnie nieudolnym do pełnienia służby, otrzyma $\frac{10}{35}$ pobieranej płacy jako emeryturę, chociaż dziesięciu lat nie wysłużył.

Art. 41.

Przeniesienie w stan spoczynku jest albo stałe albo czasowe. W ostatnim razie, jeżeli przyczyna, dla której przeniesienie to nastąpiło, została uchylona, powinien ten, którego to dotyczy, na wezwanie Rady szkolnej krajowej albo wstąpić na nowo do służby szkolnej, albo też zrzec się emerytury.

Art. 42.

Nauczyciel, któryby po otrzymanej odprawie powrócił do służby przed upływem półtora roku, winien będzie zwrócić taką część odprawy, jakaby na resztę tego czasu przypadała.

Art. 43.

Wdowy i sieroty po stałych nauczycielach wszelkich kategorii mają tylko wtedy prawo do zaopatrzenia, jeżeli ich mężowie i ojcowie mieli prawo do emerytury.

Wdowy po nauczycielach, którzy nie wysłużyli jeszcze lat dziesięć, dostaną tytułem odprawy $\frac{1}{4}$ część należitości męża, obliczonej podług art. 40.

Taka sama część należy się sierotom po nauczycielach, którzy nie wysłużyli lat dziesięciu.

Jeżeli prócz wdowy pozostało potomstwo niżej lat dwudziestu życia, otrzyma wdowa dla tegoż potomstwa połowę należitości, którą otrzymała jako wdowa.

Art. 44.

Wdowie po nauczycielu, który służył lat dziesięć albo więcej, należy się roczne zaopatrzenie wynoszące $\frac{1}{3}$ część osta-

tniej jego płacy rocznej, o ile się ona miała liczyć przy wymiarze emerytury.

W tej samej wysokości otrzyma zaopatrzenie wdowa po nauczycielu zmarłym w stanie spoczynku, jeżeli jego emerytura przynajmniej tyle wynosiła.

W przeciwnym zaś razie otrzyma wdowa zaopatrzenie, równające się emeryturze zmarłego męża.

Jeżeli zaś małżeństwo było zawarte już po przeniesieniu w stan spoczynku nauczyciela, lub jeżeli z winy żony nastąpiła separacya sądowa od stołu i łoża lub rozwód, nie ma wdowa prawa do zaopatrzenia.

W razie ponownego małżeństwa może sobie wdowa albo zastrzedz zaopatrzenie na wypadek powtórnego owdowienia, albo żądać tytułem odprawy dwuletniego zaopatrzenia swego.

Art. 45.

Wdowa mająca prawo do zaopatrzenia otrzyma na każde po zmarłym mężu pozostałe dziecko dodatek na wychowanie, który tak należy wymierzyć, aby zaopatrzenie wdowy wraz z wszystkimi dodatkami nie przewyższało połowy ostatniej płacy męża.

Wysokość dodatku na wychowanie każdego dziecka oznacza Rada szkolna krajowa.

Dodatek na wychowanie ustaje, gdy dziecko ukończy lat dwadzieścia lub uzyska inne utrzymanie. Zaopatrzenie wdowy wraz z dodatkiem na wychowanie nie może być w żadnym razie wyższe od kwoty emerytalnej, jaką pobierał zmarły w stanie spoczynku nauczyciel.

Jeżeli żona zmarłego nauczyciela także już nie żyje lub nie ma prawa do zaopatrzenia, wówczas należy się dzieciom zmarłego, które nie skończyły jeszcze lat dwudziestu i nie mają innego utrzymania, zasiłek na wychowanie, obliczony według tego, czy wdowie dostałaby się tylko odprawa, czy też zaopatrzenie.

W pierwszym wypadku dostają dzieci taką samą odprawę, a w drugim pobierają wszystkie razem corocznie $\frac{1}{6}$ część ostatniej płacy ojca.

Udzielenie tego zasiłku ustaje wtedy dopiero, gdy już nie ma ani jednego dziecka, które nie doszło lat dwudziestu.

Powyższe postanowienia stosują się i do sierót po nauczycielce, mającej prawo do emerytury.

Art. 46.

Wdowa i sieroty po nauczycielu zmarłym w czynnej służbie, zatrzymują przez kwartał jeszcze pomieszkanie jego lub dostają kwartalną ratę pobieranego przezeń wynagrodzenia za pomieszkanie.

Jeżeli do uposażenia szkoły należą grunta, dostają się pożytki z nich spadkobiercom zmarłego w czynnej służbie nauczyciela wtedy jedynie, gdy śmierć zaszła między 1. Czerwca a 31. Października.

W każdym innym razie należy im się tylko zwrot wydatków poniesionych dla osiągnięcia owych pożytków.

Art. 47.

Jeżeli spadek nie wystarcza na opędzenie kosztów choroby i pogrzebu, należy się wdowie a w braku tego dzieciom $\frac{1}{4}$ części onej płacy jako kwartał pozgonny.

Art. 48.

Nauczyciele, którzy po przeistoczeniu szkół dawniejszych w etatowe przeszli lub przejdą na nowy etat, uważani będą pod względem prawa emerytury i zaopatrzenia ich wdów i sierót z funduszu emerytalnego tak zupełnie, jak gdyby byli od razu na tym etacie służbę swoją rozpoczęli.

Zapłacić jednakże mają funduszowi owemu jednorazową kwotę równającą się dwóm procentom od każdorazowej płacy przez wszystkie te lata poprzedniej służby nauczycielskiej, które do emerytury policzone zostały.

Spłata tej kwoty uiszczoną być może ratami za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. 49.

Nauczyciele, którzy z powodu przeistoczenia dawniejszych szkół w etatowe utracą swe posady a w nowym etacie stałej posady nie otrzymają, mają prawo do emerytury z funduszu szkolnego krajowego pod tymi samymi warunkami, jak nauczyciele na etat przeniesieni, z tą jednak różnicą, że za podstawę wymiaru służyć ma płaca, którą pobierali w ostatnim roku jako stale umieszczeni nauczyciele.

Wdowy i sieroty pobierać będą takie jedynie zapomogi, jakie im się należą według ustaw lub przepisów dawniej obowiązujących.

Art. 50.

Na pokrycie wydatków wypływających z tytułu IV. niniejszej ustawy służy osobny krajowy fundusz szkolny emerytalny, do którego wpływają:

- a) dochody majątku zakładowego;
- b) stały corocznie udzielany datek z funduszu szkolnego krajowego;
- c) zapisy i darowizny na ten cel przeznaczone;
- d) interkalarya od opróżnionych posad, o ile nie przypadną spadkobiercom zmarłego dyrektora, starszego nauczyciela lub

nauczyciela w ogóle albo też nie zostaną użyte na wynagrodzenie dla zastępcy nauczyciela, jednak nie dłużej, jak przez trzy miesiące od dnia opróżnienia posady nauczyciela;

e) spłaty kwot dwuprocentowych powyżej oznaczonych w artykule 49;

f) stałe wkładki samych nauczycieli, które w pierwszym roku po zamianowaniu wynoszą 10% pobieranej przez nich płacy, a przy każdym podwyższeniu teje 10% od nadwyżki, oprócz tego corocznie 2% od rocznej płacy;

g) dodatek z funduszu krajowego, o ile wpływy z powyższych źródeł nie starczą na pokrycie rocznych wydatków.

Po 35-letniej służbie ustaje obowiązek uiszczania opłat pod lit. f) wymienionych.

Art. 51.

Jeżeli nauczyciel umrze przed skończeniem lat 10 służby dającej prawo do emerytury, albo też oddalony zostanie przed tym czasem (Art. 24 *d. e.*), lub otrzyma odprawę, należy jemu lub spadkobiercom jego zwrócić wkładki, jakie do funduszu emerytalnego uiszcili.

Art. 52.

Zarząd funduszu emerytalnego należy do Rady szkolnej krajowej, która wyda szczegółowe instrukcje o poborze należności funduszu tego i o ich obrocie.

Rada szkolna krajowa winna zbierającym się co sześć lat krajowym konferencyom nauczycielskim przedkładać wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu emerytalnego i ogłaszać co rok zamknięcie rachunków.

Rada szkolna krajowa przeszle co roku szczegółowe zamknięcie rachunków funduszu emerytalnego wraz z objaśnieniami Wydziałowi krajowemu, który je sprawdzi i wraz z swemi uwagami Sejmowi krajowemu przedłoży.

Udzielenie absolutoryum z rachunków funduszu emerytalnego należy do Sejmu krajowego.

Art. 53.

Miasta rządzące się własnym statutem mogą zaprowadzić u siebie swój własny fundusz szkolny emerytalny; mają jednak przy wymierzaniu odpraw i emerytur nauczycieli, jakoteż zaopatrzeń pozostałych po nich wdów i sierót postępować w myśl artykułów powyższych.

W takim razie wpływy w art. 50. od *c*) do *f*) wymienione mają wpływać do ich własnej kasy, zarząd należy do magistratu a udzielenie absolutoryum do Rady miejskiej.

Art. 54.

Dochody funduszu emerytalnego należy przedewszystkiem obracać na wydatki bieżące, do których fundusz ten w myśl

niniejszej ustawy jest obowiązany; resztę kapitalizować i wcią-
łać do majątku zakładowego.

Art. 55.

Z wejściem w wykonanie niniejszej ustawy tracą moc obo-
wiążującą wszystkie dotychczasowe ustawy i rozporządzenia
odnoszące się do przedmiotów, objętych tą ustawą.

Art. 56.

Wykonanie tej ustawy polecam Ministrowi wyznań i
oświecenia.

Dodatkowe sprawozdanie

Komisji edukacyjnej do sprawozdania o reformie ustawy o stosunkach prawnych nauczycieli szkół ludowych.

Gdy brzmienie art. 13. ustępu pierwszego, projektu Komisji nastęczyło wątpliwość interpretacyi, Komisya edukacyjna pragnąc wszelką wątpliwość usunąć, uchwaliła zmienić stylizacyą tego ustępu i stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Ustęp 1. artykułu 13. projektu ustawy w brzmieniu następującem:

Oprócz płacy przyznaje Rada szkolna krajowa nauczycielom na przedstawienie Rady szkolnej okręgowej z funduszu szkolnego krajowego dodatek pięcioletni za każde pięć lat nie-nagannej i skutecznej służby, licząc od dnia stałej nominacyi przy publicznych szkołach ludowych.

Każdy dodatek pięcioletni, zarówno przyznany przed wejściem w życie niniejszej ustawy, jakoteż na przyszłość przyznać się mający, wynosi od wejścia tej ustawy dla wszystkich nauczycieli szkół wydziałowych i pospolitych, stale zamianowanych, bez różnicy 50 zł. rocznie.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
M. Bobrzyński.

